

R E L A C Y A

Solenney Audyencyi u Cefarza Iego Mości Turckiego, laśnie Wielmożnego Iego Mości Pana Woiwody Łęczyckiego, Generała Wielkopolskiego, Wielkiego Posła I. K. M. y Całey Rzeczypospolity do Porty.

Z Stambułu Die 21. Maji Anno Domini 1700.

Ako Solenney Audiencyi u Cefarza pro 4. presentis deklaracya przeszła *detulit* pocztą; tak umowiliśmy *anticipato ceremonialia*, die *perfixa* przed weściem stońcā wprzod pod Bramę ieszcze zaparta, a potym w samym Dziędzińcu, dla Iegomości Pana Posła bogato ubrany pod Iegomości Pana Sekretarza, y pod innych Ichmościow 70. koni iezdnych y kulbacznych, z stayni Cefarskiej stąngło. Czausz Pasza z pomieniona *toties* Generałow, Czauuszow, Ciorbadziow y Agow Assysten yia wcześnie przyiechawszy, iazdę swoię *in solitum ordinem*

redegit A sam w pokoju na wyjazd Poselski oczekiwał, *Interim* gdy do ruszenia *accingimur* IP Posel upominki bogate, to jest Zegar wielki stojący srebrny, dwa Giridany wielkie srebrne, y Fontannę znaczney wielkości srebrna, Stoł wielki srebrny. Piękne y kosztowne sztuki ludzmi swoimi do Pałacu *pramisit*. a do tego Dwoch Brytanow rośtych w Akfamtynych srebrnych obrożach potym przyprowadzono. *Tandem luce crescente* tym *punctualiter* porządkiem, który się pod czas Audiencyi u Wezyra wyrzązał między mnoſtwem naciśnionego gminu do Cefarskiego Saraju IMPan Posel *processit*. Pierwszy Dziędzińiec długi y obszerny *splendido comitatu* przeiechawszy *in accessu* osmey arci, gdzie ani Wezyr nie wieżdza. Z konia IMPan Posel y wszyscy Turcy pozssiādali, y wtenczas gdy kilka tysięcy lanczarow do położoney ubiegali się czorby przechodząc na Dywan IMPan Posel w kilkunastu *conscendit* osobach, y na stołku sobie nągotowanym uśiadł. Na Dywanie siedział Wezyr, z lewey strony Iego dwoch Kazaskierow *alias* ich Arcybiskupow, pierwszy *Rumelia*, drugi *Anatolia*. Defrardar *alias* Podskarbi wielki z swymi dwiema Namiestnikami, z prawey strony siedziało 3. Baszow, kaž y o 3. bunchukach *alias* Konfiliarzow, ich nazwiskiem Kube Wezyrow. Sam zaś Cefarz oknem przez krąg złoćistą na Dywan patrzył. Tam *apparuit*, *ze non sine aliqua ratione* tak rano IMPan Posel *inuitabatur*, bo z pięć godzin na pokazanie dostatniego swego skarbu w zapłaćie sprawiedliwości Dywan zabawił. *ordinariē* czy *consulto* lanczarom, y Dworowi Cefarskiemu złożona *Laffe publice* układano, y głośno rachowano, Kieſy *repetito numero* przez kilkanaście rak *ultra ostia* Pałacu wynoszono. Kilkadzieśiat Ciorbadzich pod kitami z Regestru rzędem stąngli, z których *Primores* kray szaty Wezyrskiej venerabundi całowali, a drudzy *omni modestia* Rejestrowey czekali kapitulacyi, których Pułk odebrał zaſługi. Ciorbadzi pokłoniwszy się odchodził, lak lanczarow *suo ordine* skończyła się *Laffa*: Dworu Cefarskiego różney szarzy następomali ludzie *ex exactissimā ordinatione* swoje odbierali *quoty*. Ktora gdy się nie rychło skończyła.

Dywan, który na bogatszy był położony dla pientędzy, zdięto. A w tym do Traktamentu *acceſſerunt* *apparamenta*, gdzie Wezyr IMPana Posła, y wszystkich którzy na ten czas IMPanu Posłowi *assisteabant*, *lance* częstował. Inſzych zaś Ichmościow zaraz stąnawszy w Saraju na cionym mieyscu *condigne* traktowano. Po skończonym u Wezyra Traktamencie, wychodzi IMPan Posel wszystka swoia *stipatus* assystencyia, y

Cza-

2557

1947 K. 185/966

XVII. 4. 15. 1998

Czauszowie z wielu starfzyny *comitantur*. Nátym mieyscu, gdzie IMPána Pośta, śiedzieć proszono, już Czautzowie z kawtanami czekali, y zaráz na IMPána Pośta, y IMPána Sekretarza, y innych Ichmościow n. 70 włożono kawtanow. Nie mieszkánie Wezyr, do Cesarza przez Dzie-
dziniec *præcedit*, y IMPána Pośta miáiąc, skłonieniem głowy *veneratur*.
Ex primoribus aulae, ktorzy ná ten czas *in apparatu insignes* y ząpewnie wszyscy *aderant*, przy wrotach przed Cesarzkim pokojem *invigilabant*. Ale gdy prętko za weściem Wezyra. IM. Pan Pośta na Audiencyiá wchodźit wszyscy bę zgruchnęli: KapidźiBaszowie IMPána Pośta, Drudzy IMPána Sekretarza *ass.quebantur*, innych Ichmościow, ktorych do 15 *redactus numerus*, pod ręce do Cesarza wprowadźili, y tak przez wszystkie as-
systowali audiencyiá. Pokoy Cesarzki złotem, y perłami bogáto osuty: Cesarz sam statury pomierney, trochę przytłusty, *lata facie*, brody rzad-
kiey, koloru kasztanowatego. Do ktorego táka miał legoMość Pan Po-
śta perogę.

M O W A

*Ilegomości Pána Pośta Polskiego miana podczas Audiencyi do
Cesarza Tureckiego.*

N On ego optima rerum pacis Serenissimi & Potentissimi AUGU-
STI II. Poloniarum Regis Domini mei Clementissimi, & Reipub.
Magniq; Ducatus Lithuaniae Legatus; hæc enim iam stabili for-
ma bene cusa & irrevocabilis; sed felix prouenientis ex pace dulcedinis
Minister argumenta fero. Non tam nos Pacis illicitis trahi; quam sinceræ
amicitiæ post pacē documētis & emolumētis, erga Imperatoriā Maiest: tuā
æmulari venio profundissimo affectu, in Maiestate tua oriētis veneratur⁹
solium, rem non verba candidi pectoris Serenissimi Regis mei Do-
mini Clementissimi, & Potentissimi, & Reip. explicaturus, cum plena à
Serenissima & Potentissima Maiestate tua spe, non permissuram fulgi-
dissimam Othomanicam Portam his se sinceræ Devotionis officiis vinci,
sed pari bonitate certaturam, quod ut facilius elucescat; cum debita Se-
renissimæ Maiestatis Vestræ veneratione mandatum expecto. An ut
nunc edisseram; quæ differenda Vestræ Maiestatis habeo, an certè cū
Celsissimo supremo Vezyrio de ijs conferam.

Gdy skończył IMPan Pośta, odpowiedział sam Cesarz z kontestacyiá
wielkiego affektu *et pretij* Polskiego Narodu. Krom 70. kaftanow, dane
sa suknie inne *ad honorarium*. Po skonczoney Audiencyi, ktora pułgodzi-
ny niebawiła, IMPan Pośta *in solenni* Turkow *comitatu* regreditur, y ná ko-
nia wsiada, Ledwo co z mieyscá od swoiey ruszyli się Asystencyi, gdy
Czaus Basza do niego przyjeżdza, y prosi iezli będzie wola wychodza-
cych Janczarow, y cały dwor widzieć Carski. Czego gdy sobie IMPan
Pośta życzył, na mieysce od gminu wolne zaprosił. Ale *tanta multitudo* nay-
mniey siedm tysięcy Janczarow samych, lubo biegiem *et incognito agmine*,
śpieszacych, zamudziła. Náprzod iechał Ciorbadzi *ordinowány* do
Laffy, aby do Dworu Janczaragi oddana była, ktora zá nim więcej niż
tysiącem workow nieśiono. Potym Janczarowie tłumem y biegiem prze-
miiali. Zá temi takowa *subsequebatur* Iazda, Kalkihaisi Namiestnik wiel-
ki Janczarow. z drugiemi Pułkownikami, Janczaraga przy kroy pieczy
Buluk Ciorbadziowie pod kitami kilkadzieśiat, Sułakowie lud pieczy Ce-
sarzki kilkadzieśiat osob, Pykowie 20. w lamowych Kawtanách, y Fartu-
chách. Tacy wielkie okragłe wszystkie złoćiste ná głowie. Czauz
Paśz Marszałek wielki. Marszałek wielki drugi Kapidźilar, Kichai-
sy *Præfectus Ianzerorum Cesareorum*. Kapidzibaszwowie *alias* przedni Janitores,
albo wielcy Dworzanie, osob kilkadzieśiat. Deliterdan Podskarbi wiel-
ki, y Reis Effendy Kanclerz, dwóch Kazaskierow. 3. Kube Wezyrow.
2. Kaymakanow. Wielki y Stambulski, y Kiszrandzi Basza. Wszyscy
n. n. to apparatu y z gromadna pieczych ludzi asystencyia. Zatem i Wezyr
cum comitatu Dworu swego. Pod czas wychodzenia pi. szego ludu, z Pałacu

compofita pokazała się *oſtentatia*. Bo tak lanczarowie, iako y wſzyſcy Dworſcy, ktorych przy laſcie widzieliſmy publicznie na ramionach ſwoich noſząc Dyſtrybutę, preſentowali ſię. Tandem Czauſz Par *Eminus*. Czauſz Par Kiatys Effendi *cum ſolita frequentia* ſtarſzyzny, IMPana Poſta do Pałacu powracającego, odprowadzili. 5ta. Preſentis przez Sekretarzew, Poſta w rożnych, o precedencyi Audiencyi u IMPana Poſta *multis agitatibus*, pretendował Poſeł Francuſki, aby przed Poſtem Ceſarſkim wſytował IMPana Poſta, ale *ad hac allegata* wymowił ſię JMPan Poſeł *rationibus* kolligacyi, a Poſtowi Ceſarſkiemu, 6 *Eiusdem*. Na godzinę 9. audiencyi deklarował, na ktora JMPan Poſeł Ceſarſki pod ſame południe *comparuit eo ordine*. Dwóch Ciorbadżich konnych, z kilkunąſtu Janczarow poprzędzali, koni 7. powodnych, iednakowemi Akſamitnemi Karmaſynowemi Kápami od złota galonizowanemi nakrytych powodowano. *Circiter* 20. koni Kawaleryi w kalwakacie. Przy koniu 12. Pokoiowych w koralcowej bárwie, białe lamowe zupány, y 24. w Czerwoney barwie, w kunich koſpákách, z Alabardami Drabantow. Bliſko godziny u IM. Pana Poſta na wſycie zabawił. Ktoremu JMPan Poſeł *omnem honorem* przyimując, y wyprowadzając wyſwiadczył. Stroy Dworu iego z Boſniacka doſtatnie *per modum* Tog Ferezyi y długie zupány, okragłe koſpaki, Peruk pod koſpaki albo kapeluſze, y meſztow z papuciami *potiſſimum* zażywając. Die 7. Ponieważ Poſeł Francuſki z precedencyi Poſta Ceſarſkiego nie kontent od Wſyty ſuperſedował Poſtowi Angielskiemu na ten dzień deklarowana, na ktora pod ſame południe ſtanał. Tylko ſam konno 3. Rumakow na powodzie, wſzyſtka Kawaleria pieſzo, iakoż y ſam potym po Audiencyi, y pożegnaniu, pieſzo wyſzedł z Pałacu. Podczas tey wſyty Car Turcki publicznie *et ea Magnificentia* do Meczetu SołtanAchm r iachał, że ſami Turcy *raritate* tey publicznej *quo ad apparentiam* przyznali, Miniſtrow Dworzan pieſzych y konnych *Aſſiſtencyi ſplendor et ingens Numerus* koni dzieſięć pod Bunczukami, Kitami, Buzdyganami Dywdykami, Lampartami po Dywdykách nakrytych, od złota, drogich kamieni, y peret doſtatnie ubranych, przodem prowadzono. Dano znać umyſlnie przez Ciorbadżich IMPanu Poſtowi, aby ſię temu chciał przypatrzeć Wiazdowi, y Ceſarſką widzieć Magnificencyi. Dla czego zaraz gmin ludu, dla wygodnieyſzego przypatrzenia utamowano. A w tym IMPana Kichayę Poſełſkiego, y Ichmoſciow przyaciół, y Dworzan proſzone, aby bliżey przyſtapili, y lanczarowie gromiąc naciſnione tłumy, do widzenia mieyſca ſpoſobili. *Sua. Preſentis*, Poſeł Wenecki oddawał Wſytę IMPanu Poſtowi, na ktora przyjeżdżał *eo comitatu*. Bliſko 30. konney Kawalerii, 18. Paſiow. 30. z Boſniacka ubranych Lokaiow. 4. Rumakow ſiwych, pieſzy Maſztalerze powodowali. Sam ſędziwy *et gravitate praſtans* w Todze materialney krwawego koloru z wzorem złotym, doſtatnio y z kołnierze zrobionej, ryſiami podſzytey. Kapeluſz takowąż wſzyſtek pokryty meteryi. Więcey niż godzinę ta zabawiła wſyta. 10. Poſeł Olenderſki *pari frequentia*, konney Kawaleryi y pieſzych, bliſko 30 Lokaiow. IMPana Poſta wſytował, y nad godzinę konferencyi zabawił. 11. Upominki Reis Effendemu. Miednica wielka złotiſta wſzyſtka, z nalewką wſzyſtka złotiſtą. Tace dwie złotiſte. Puhary dwa wielkie złotiſte. Konewki dwie złotiſte, sztuki iednakowey roboty. Maurocordatemu, Kátamarz wielki ſrebrny, y Szkatuła Burztynowa. Dwie sztuki ſrebrne filgranowa robotą z Flaſzkami do wodek, od IMPana Poſta oddane. 12. JMPan Poſeł *cum ea frequentia* Jazdy, Gwardyi y pieſzey aſſiſtencyi, ktora pod czas Audiencyi Węzyrſkiey y Ceſarſkiey *recenſebatur*, na Galacie rezydujących, Ceſarſkiego y Angielskiego Ichmoſciow Poſtów rewſytował. Tego dnia *Reduci* z Galaty IMPanu Poſtowi od Rzeczypoſpolitey Rakuſkiey Poſeł *modico ſatellitio* oddawał wſytę. 13. Moſtemu oſm Luſtr ſrebrnych Kátamarz ſrebrny. lanczar Adze dwie Flaſze wielkie pſtrozłotiſte na tańcuchach. Puzderko ſpore w ſrebro cprawne, flaſzki z ſrubami Krzyſztalowemi, ſzklenicę z nakryciem krzyſztalowa, także przednich parę Piſto-

Pistoletow Pariskich: Czausz Paszy parę Flasz pstrożoćistych, y parę
Lichtárzow wielkich, racę y Flaiżę robota w prezencie odesłał IMPan
Poset. 15. *Solito apparatu & Assistentijs* IMPan Poset *stipatus* Weneckiemu
y Olenderskiemu Ichmościom Posłom także na Galaćie Rezyduracy m
oddawał rewizytę. Iako *per totam Armeniam* recenter przyięta *solemnisatur Vni*;
tāk y w tutecznym Ormianskim Kościele *pari zelo sacrorum Cultus promouetur*,
do którego Kościoła Im P. Poset zaproszony 16 *publico comitatu descendérat*.
Tām *solemni processione Cleri in adita templi* wprowadzony, łacińska mowa od
Władyki przywitany *sacris vacauit*. Z támtad powracając wiadomość *ad*
sonantiam armorum innotuit, że się Cárowi syn (ktoremu zaraz Soltán In-
braim imie dano) urodził. Aż do dnia drugiego y trzeciego po kilka-
set rázy z rana y po południu z ármat biya y *solenniores sperantur plausus*.
De statu rerum Posła Moskiewskiego pewność *in publicum vulgari* nie może, bo
cokolwiek się w iego interesach dzieie *Arcanis datur* sam Poset *arclè tenetur*,
że tak naszemu I. P. Posłowi, tako y inszym wizyty nieoddawał y żadney
nie miał cōferentij, owszem przez niektorych IchMćiów Posłow *instabat*,
aby *in publicis* był *liberior*, ale mu y to *denegatum*, okręt iego który się był
ná czarne morze ruszył blisko pod Tureckimi zamkami trzema wo-
iennemi Galerami zátrzymany, dla niewolników rewidowane, y kilkad-
dziesiąt odebrawszy, samych zstárzáłych ludzi zostawiono, pilnują do-
tych czas te gálery poki się z kánału ná same czarne morze ten okręt
nieruszy. A sam Poset *strictissime obseruatur*. Fertur tu po Stambule,
że Han przyšłał do Soltana, ieżeli chce niech pokoy uczyni z Moskwą,
ieżeli zaś niebędzie się zdáło: ofiáruie się Hán z Ordámi swemi że Mo-
skiewskiey potencyi sam wydoła. Kapellani Oycowie Iezuići náwiedza-
li Więzienia alias Banię Cesarską, gdzie wiele Niemcow tłustych mo-
cnych ale więcey Polskiey Szlachty należli, srodze zmizerowaney: okto-
rych ma staranie I. M. P. Poset.

Bibl. Aleksandra Czartowskiego
4. X. 1947.